

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2024

Sisällysluettelo

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TERVEISET	3
2 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA.....	4
2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät kuntalain mukaisesti	4
2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano	5
2.3 Lautakunnan kokoukset ja toiminta	6
3 KAUPUNGIN TALOUDEN ANALYYSI.....	7
Investointien tulorahoitus.....	11
Talous- ja tuottavuusohjelma	13
4 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN TYÖ – laajempi hyvinvointityön arviointi 2021–2024.....	15
4.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet valtuustokaudella	15
4.2 HYTE-työn rakenteet Kangasalla	15
4.3 HYTE-kerroin ja sen kehitys.....	15
4.4 Keskeiset havainnot hyvinvoinnista.....	16
4.5 Kehittämiskohteet ja suositukset	17
5 TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI.....	18
5.1 Strateginen johto.....	19
5.2 Sivistyskeskus.....	25
5.3 Tekninen keskus	28
6 KAUPUNKIKONSERNIYHTIÖILLE ASETETUT TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET	33
7 HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT HAVAINNOT	35
7 ARVIOINTIHAVAINTOJEN JÄLKISEURANTA.....	38
8 JOHTOPÄÄTÖKSET, KYSYMYKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET	41
9 ALLEKIRJOITUKSET JA ESITYS VALTUUSTOLLE	44

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TERVEISET

Vuotta 2024 ovat leimanneet jälleen suuret toimintaympäristön muutokset. Talouden ennustaminen on muuttuvassa toimintaympäristössä osoittautunut entistä haastavammaksi, mikä on näkynyt muun muassa muutostalousarvioiden määrässä. Maailmantalouden epävarmuudet, kuten kauppasotien kiristyminen ja korkotason nousu heijastuvat myös paikalliseen työllisyyteen ja investointeihin. Työllisyysalueen palveluissa talousarviovuotena 2025 ennakoidaan kustannusten kasvua, johon on tärkeää puuttua ajoissa, jotta taloudellinen kestävyys voidaan turvata tulevina vuosina.

Kangasala saavutti haastavasta ajasta huolimatta positiivisen tilinpäätöksen. Talous- ja tuottavuusohjelman mukaisia toimenpiteitä toteutettiin vuoden 2024 aikana. Tasapainotus on välttämätöntä, sillä taloussuunnitelmavuodet näyttäytyvät ennusteiden mukaan alijäämäisinä. Kaupungilla on vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Kangasalla tämä työ on tarkastuslautakunnan arvion mukaan jatkunut hyvin hyvinvointilautakunnan, kuntaorganisaatiota läpileikkaavan HYTE-työn sekä ansiokkaan yhdyspintatyöskentelyn ansiosta. On tärkeää, että talouden tasapainottamiseen liittyvien toimenpiteiden vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin seurataan pitkäjänteisesti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppimisen tuen lakimuutokseen liittyviin kustannuksiin ja sen vaikutuksista palvelutasoon – nyt ja tulevaisuudessa.

Kaupungin suuretkin hankkeet ovat edenneet suhteellisen hyvin aikataulussa. Laajan investointikokonaisuuden koordinointi kiristyvässä kuntatalouden tilanteessa on vaatinut myös palveluverkon uudelleenarviointia. Työtä on tehty Kangasalan kymppi+5-ryhmässä aktiivisesti, ja tietoa on kerrytetty kaupunkimme kiinteistöjen tilasta nykyaikaisin keinoin. Tiedolla johtamisen lisäämisellä kaupungin organisaatioissa on saavutettu hyviä tuloksia, tätä kehitystä tulee jatkaa myös tulevaisuudessa.

Kiitämme kaikkia kaupungin työntekijöitä ja haluamme osoittaa kiitoksemme myös tarkastuslautakunnan sihteerille Tarja Ruukalalle sekä kaupungin viranhaltijoille hyvästä yhteistyöstä. Tarkastuslautakunta suosittelee valtuutettuja ja eri palvelukeskuksia tutustumaan arviointikertomukseen ja huomioimaan tarkastuslautakunnan havainnot toiminnan kehittämisessä ja päätöksenteon tukena.

Kangasalla 6.5.2025

Tarkastuslautakunta

2 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät kuntalain mukaisesti

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on järjestää hallinnon ja talouden tarkastus. Tarkastuslautakunnan tulee kuntalain 121 §:n mukaisesti suorittaa arviointi siitä, kuinka valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa ovat toteutuneet. Arvioinnin lähtökohtana on valtuuston tilikaudelle asettamat sitovat tavoitteet ja kunnanhallituksen selvitys niiden toteutumisesta.

Arvioinnilla on tarkoitus tuottaa hyödyllistä ja käytännöllistä tietoa päätöksenteon tueksi tarkastelemalla niin aikaansaatuja tuloksia kuin toiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta arvioi kaupungin toimintaa kaupunkilaisten näkökulmasta. Tarkastuslautakunta valmistelee tilintarkastajan valintaa koskevan esityksen valtuustolle. Tilintarkastajan tehtävät luetaan Kuntalain 123 §:ssä. Lisäksi kuntalain 84 §:ssä on säädetty sidonnaisuuksien ilmoittamisesta tarkastuslautakunnalle.

Kaupungin talouden ja hallinnon tarkastuksesta on säädetty kuntalain luvussa 14. Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on huolehtia kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Kaupungin tilintarkastusyhteisönä on vuonna 2024 toiminut KPMG Julkistarkastus Oy. Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut KPMG Julkistarkastus Oy:n KHT, JHT Päivi Rintala.

Arviointi toteutetaan kaupunginhallituksen ja lautakuntien sekä viranhaltijoiden toimintaa suunnitelmallisesti arvioiden. Kaupunginhallituksella on päävastuu hallinnosta ja taloudesta, joten sen arviointiin kiinnitetään erityistä huomiota.

Tarkastuslautakunnan työ perustuu eri tahoilta kerättyyn tietoon. Arviointikuulemiset ovat lautakunnan tiedonkeräämisen keskeinen tapa.

2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Kuva: Annikka Lampo

Kuvassa vasemmalta oikealle: Jorma Malm, Mikko Hakala, Sami Airola, Tarja Ruukala, Tero Kivimäki, Sina Isokallio, Tommi Rönö ja Eveliina Seppi.

Jäsen	Varajäsen
Isokallio Sina, pj	Karin Saarinen
Malm Jorma vpj	Ville Viitala
Airola Sami	Karri Palovuori
Hakala Mikko	Jorma Mäntylä
Kivimäki Tero	Janne Kähkönen
Rönö Tommi	Juri Lehtinen
Seppi Eveliina	Hanna Holma

Tarkastuslautakunnan sihteerinä toimi taloussihteeri Tarja Ruukala.

2.3 Lautakunnan kokoukset ja toiminta

Tarkastuslautakunta kokoontui yhteensä 19 kertaa vuoden 2024 arviointityön merkeissä.

Vuotta 2024 koskevan arvioinnin osalta lautakunnan kokouksissa ja oli haastateltavana seuraavat viranhaltijat: kaupunginjohtaja Oskari Auvinen, talousjohtaja Petri Lätti, henkilöstöjohtaja Eija Tetri-Lähde, hyvinvointijohtaja Kati Halonen, varhaiskasvatusjohtaja Marjo Vesa, hyvinvointikoordinaattori Marjut Markkinen, elinympäristöjohtaja Sirkku Malviala, rakennuttamis-
päällikkö Merja Saarilahti, työllisyyspalvelupäällikkö Kimmo Kivinen, Kangasala-talo Oy:n toimitusjohtaja Timo Kotilainen, KOY Kangasalan Timantti ja Kangasalan Parkki Oy:n toimitusjohtaja Toni Ketolainen, Pirkanmaan Laatusännöinti Oy:n toimitusjohtaja Joni Brander, KOY Taloherttua ja Herttuan Kiinteistöpalvelu Oy:n toimitusjohtaja Stefan Storz, Kangasalan Uimahalli Oy:n toimitusjohtaja Reija Kolehmainen, Business Kangasala Oy:n toimitusjohtaja Päivi Kuusivaara ja Kangasalan Lämpö Oy:n toimitusjohtaja Pekka Lehtonen.

3 KAUPUNGIN TALOUDEN ANALYYSI

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Kangasalan kaupungin tilikauden tulos vuonna 2024 oli 6,2 M€. Kun otettiin huomioon kirjanpidoolliset muutokset, kuten poistojen muutos ja varauksien lisäys, kaupungille jäi lopulta ylijäämää 7,0 M€. Toimintatuotot toteutuivat huomattavasti ennakoitua paremmin. Toimintatuotot kertyi yhteensä 23,6 M€ eli +1,8 M€ ja +8 % muutostalousarviossa arvioitua enemmän. Toimintakulut olivat 111,3 M€ ja alittuivat -3,9 M€ valtuuston hyväksymään muutostalousarvioon nähden.

Tulorahoitus oli 132,3 M€ (vuonna 2023: 130,0 M€) ja kasvoi muutostalousarvioon (128,3 M€) verrattuna +2,8 M€ eli +2,2 %. Verotuloja kertyi 0,9 M€ budjetoitua enemmän, toteuma oli 100,6 %. Valtionosuuksia tuli 0,2 M€ budjetoitua enemmän.

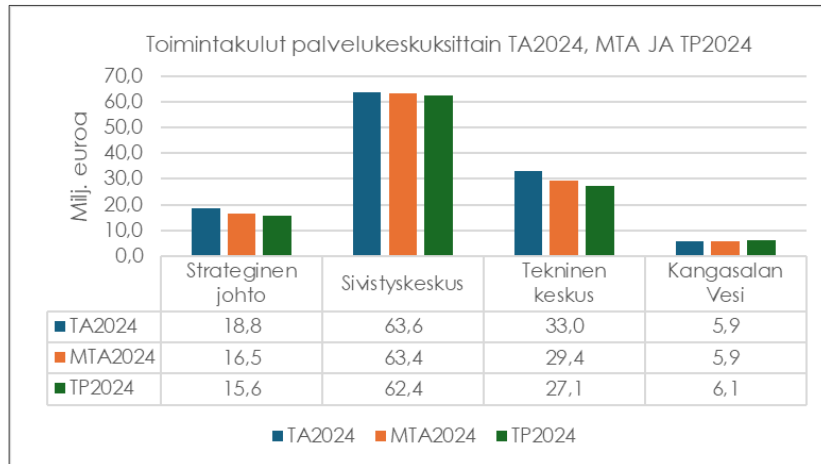
Alla olevassa taulukossa on esitetty toimintatuottojen ja toimintakulujen kehitys vuosilta 2022–2024.

Tulo- ja menolaji, milj. euroa	2022 M€	2023 M€	TP2024 M€	TA2024 M€	MTA2024 M€	Tot.-% TP24 / MTA2024
Toimintatuotot	49,80	22,44	23,62	21,72	21,86	108,04
Verotulot	153,19	84,06	89,0	87,67	88,10	101,02
Valtionosuudet	49,80	23,53	19,84	20,28	19,67	100,86
Tulot yhteensä	252,82	130,03	132,46	129,67	129,63	
Henkilöstökulut	-99,74	-62,14	-62,21	-65,09	-64,27	96,80
Palvelujen ostot	-110,55	-30,41	-30,31	-32,53	-30,41	99,66
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-12,75	-8,92	-8,71	-10,68	-9,55	91,17
Avustukset	-10,22	-6,73	-6,38	-7,28	-6,62	96,38
Muut toimintakulut	-4,90	-3,88	-3,72	-5,71	-4,33	86,00
Toimintakulut yhteensä	-238,16	-112,08	-111,33	-121,29	-115,18	

Toimintakulut palvelukeskuksittain vuosilta 2022–2024 ovat esitetty alla olevassa taulukossa.

Palvelukeskus, ulkoiset	2022	2023	TP 2024
Strateginen johto	-16,47	-16,23	-16,76
Sivistyskeskus	-56,25	-62,80	-85,48
Tekninen keskus	-30,42	-27,33	-29,79
Kangasalan Vesi	-5,00	-5,72	-6,46
Yhteensä	-108,14	-112,07	-138,5

Toimintakulut palvelukeskuksittain ja Vesi -liikelaitos

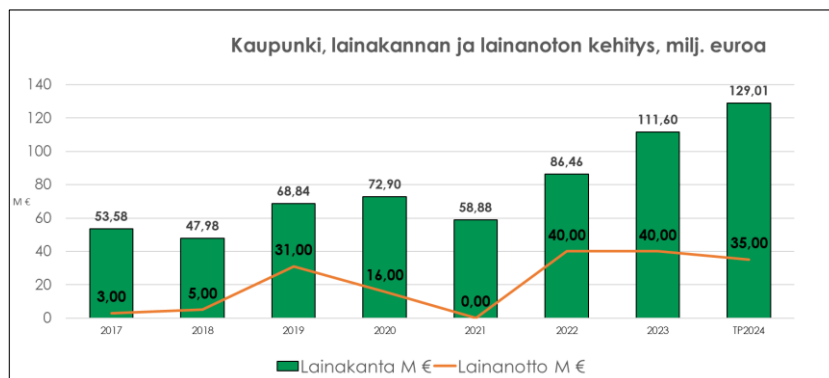

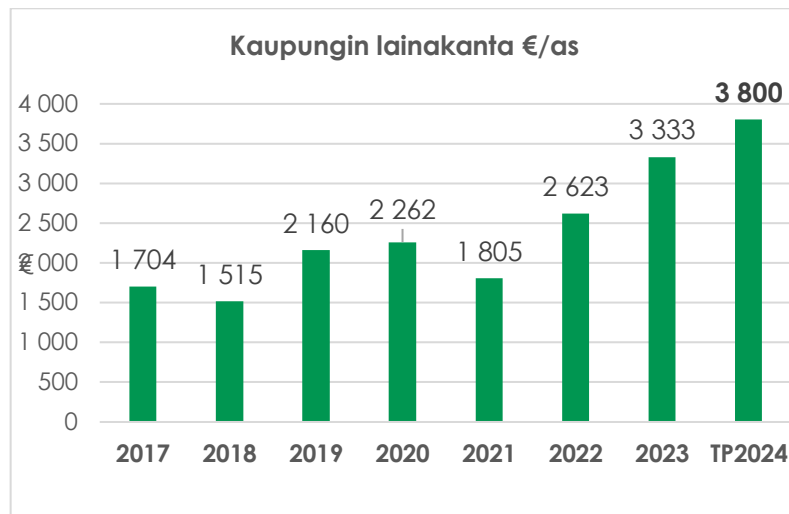
Yllä olevasta kaaviosta voidaan havaita, että strategisen johdon toimintakulut olivat 15,6 M€, mikä on 0,9 M€ vähemmän kuin muutostalousarviossa. Sivistyskeskuksen toimintakulut alittuivat 1,0 M€ verrattuna muutostalousarvioon ja teknisen keskuksen toimintakulut alittuivat 2,3 M€ verrattuna muutostalousarvioon.

Lainakannan kehitys

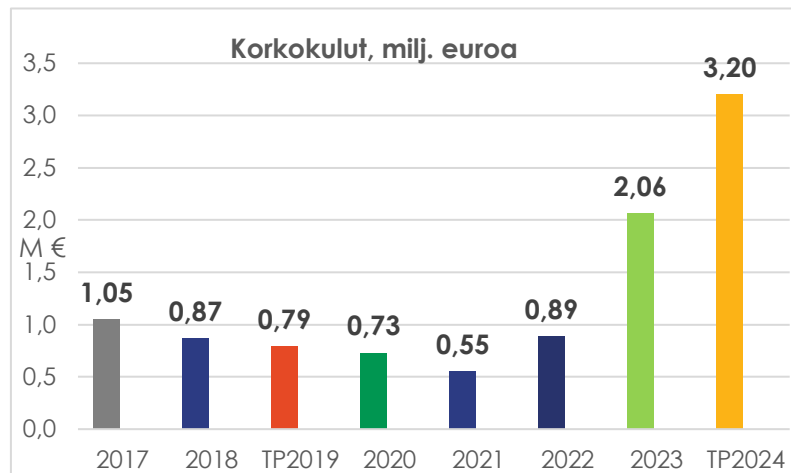
Kaupungin lainakanta oli vuoden 2024 lopussa 129,1 M€, asukasta kohden 3800 €. Vuoden 2023 lopussa 111,6 M€, asukasta kohden 3 333 €.

Konsernin lainakanta asukasta kohden oli 5557 euroa /asukas. Vuonna 2023 lainakanta oli 4 684 euroa/asukas. Alla olevissa kaavioissa on kuvattu kaupungin lainakannan ja lainanoton kehitystä ja lainan määrää suhteessa asukaslukuun. Kangasalan lainakannan voidaan todeta olevan kohtuullisella tasolla verrattuna mm. ympäristökuntien lukuihin.

Alla olevassa taulukossa näkyy Kangasalan korkokulujen kasvu, suhteessa lainakannan kasvuun.

Alla olevaan taulukkoon on koottu vertailunäkökulmasta Tampereen kaupunkiseudun kuntien lainakanta per asukas -tunnuslukuja vuodelta 2024. Kangasalan lainakanta näyttäytyy seutuvertailussa kohtuullisella tasolla.

	Lainakanta/ asukas 2023	Lainakanta/ asukas 2024	Konsernin laina- kanta/asukas 2023	Konsernin laina- kanta/asukas 2024
Kangasala	3333	3800	4 684	5557
Tampere	3347	3624	8 765	9559
Nokia	2863	3363	3 742	4126
Ylöjärvi	3034	3620	3 221	3775
Lempäälä	3709	4722	6 480	7754
Pirkkala	3151	3907	3 511	3907
Orivesi	2398	2642	2 809	3004
Vesilahti	2969	3308	2 969	3308

Investoinnit

Vuonna 2024 investoitiin 38,6 M€. Investointimenot alittuivat muutostalousarvioon noin 6,2 M€.

Investointeja tehtiin 8,0M€ vähemmän kuin vuoden 2023 aikana (46,6 M€).

Alla olevassa taulukossa on esitetty vuoden 2024 suurimmat investoinnit.

Suurimmat investoinnit vuonna 2024 M€ ulkoiset

Investointikohde	TP2024 M€
Ruutanan uusi koulu	10,65
Pikkolan pienten lasten yksikkö	9,43
Osakkeiden osto	2,50
Lemetty	2,27
Keskusta, Liisan- ja Finnentien perusparantamien	1,87
Maa-alueiden uushankinta	1,34
Lamminrahka, kadut ja viheralueet	1,03
Ruutanan koulun kalusto 2024	0,97
Peruskunnostusmääräraha 2024	0,65
Mobilian ranta	0,63

Merkittävimmät syyt investointimenojen alittumiseen olivat talous- ja tuottavuusohjelman mukaiset tasapainotustoimenpiteet, jotka valtuusto hyväksyi helmikuussa 2024.

Kuva: Lamminrahkan koulu

Investointien tulorahoitus

Alla olevassa kaaviossa on kuvattu kaupungin investointien tulorahoitusprosentin kehitystä vuosina 2017–2024. Investointien tulosrahoitusprosentti kertoo, kuinka suuri osa tehdyistä investoinneista pystytään rahoittamaan tulorahoituksella ja mikä osuus rahoituksesta jää lainanoton varaan. Yleinen tavoite kuntasektorilla on saavuttaa 100 %:n taso. Kasvukunnissa tulorahoituksen tyypillinen osuus on käytännössä kuitenkin 70–75 %, jolla pyritään varmistamaan velkamäärän kohtuullisuus. Kangasalla vuoden 2024 tulorahoitusprosentti oli 52,4, joka jää selkeästi kasvukunnalle määritellystä tavoitteesta.

Strategiamittarit

Kangasalan kaupungin taloutta on arvioinnissa tarkasteltu muun muassa alla olevien strategiamittareiden perusteella. Strategiamittarit kuvaavat kunnan tulorahoituksen riittävyyttä kattamaan toimintakuluja, poistoja ja arvonalentumisia sekä investointeja, lainakantaa ja kunnallisverotusta. Alla olevassa taulukossa on esitettynä mittarit kaupungin tilinpäätöstietoihin perustuen.

Talousmittari	2020	2021	2022	2023	2024
Vuosikate/poistot, %	248	128	99	119	141
Investointien tulorahoitus % (vuosikate/nettoinvestoinnit)	122,7	79,8	35,3	44,3	52,4
Omavaraisuusaste, % (oma pääoma/koko pääoma)	56,3	59,0	52,4	50,4	48,9
Kunnan lainakanta, €/asukas	2 262	1 805	2 623	3 333	3 800
Konsernin lainakanta, €/asukas	4 655	4 179	4 948	4 684	5 557
Kunnallisverotuksen tuloveroprosentti	21,0	21,0	21,0	8,36	9,40

Vuosikate/poistot % -mittari kuvaa sitä paljonko vuosikatteesta on jäänyt poistojen jälkeen tuloja rahoittamaan investointeja. Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. Tämä on Kangasalla hyvällä tasolla.

Investointien tulorahoitus % -mittari kuvaa sitä, kuinka paljon investoinneista on rahoitettu tulorahoituksella. Yleinen tavoite kuntasektorilla on 100 %, mutta tyypillisesti kasvukunnissa investointien tulorahoitusprosentti asettuu 70–75 % tasolle, jolla pyritään varmistamaan se, että kuntien velkaantuminen pysyy kohtuullisena. Vuonna 2024 tulorahoituksen osuus investoinneista oli 52,4 %, joka on parantunut vuoteen 2023 verrattuna, mutta jää kuitenkin kasvukunnille määritellystä tavoitteesta.

Omavaraisuusaste, % -mittari kuvaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kunnan kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääristä 70 %:n omavaraisuutta. 50 % tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee suurta velkaantuneisuutta. Kangasalan omavaraisuusaste on ollut vuonna 2024 48,9 %, tarkoittaen kunnassa olevan kohtuullisen suuri velkarasite.

Kangasalan tilinpäätös oli vuonna 2024 ylijäämäinen 7,0 M€. Muutostalousarvioita tehtiin viisi kappaletta vuoden 2024 aikana.

Valtuusto on käsitellyt viisi muutostalousarviota tilikauden 2024 aikana. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen, että talousarvioprosessissa kiinnitettäisiin huomiota tarkempaan budjetointiin, vältettäisiin liian optimistista budjetointia ja pyritäisiin ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten ja millä toimenpiteillä budjetoinnin haasteisiin jatkossa pystytään puuttumaan? Miten talouden muutoksia saataisiin aikaisemmin valtuuston tietoon?

Talous- ja tuottavuusohjelma

Talous- ja tuottavuusohjelma 2.0 hyväksyttiin 15.1.2024. Talous- ja tuottavuusohjelma 2.0:ssa määritelty käyttötalouden tasapainottamistavoite oli kaupunkitasoisesti 2,25 miljoonaa vuodelle 2024. Yhteensä 3 miljoonan euron tasapainottamistavoite vuodelle 2024 jaettiin palvelukeskuksille toimintakatteen suhteessa siten että strategisen johdon osuus on 19 %, sivistyskeskuksen 47 % ja teknisen keskuksen 34 %.

Talous- ja tuottavuusohjelman toteuttaminen jatkuu vuonna 2025. Toimenpiteitä on valmisteltu palvelukeskuksissa sekä henkilöstön edustajien kanssa.

Valtuusto hyväksyi 10.6.2024 laajan muutostalousarviokokonaisuuden. Talouden tasapainottamistoimenpiteenä loppuvuoden 2024 aikana **strategisen johdon** osalta toteutetut toimenpiteet:

- Henkilöstön ja luottamushenkilöiden matka-, koulutus- ja kuljetuskustannusten vähentäminen: **-170 000 €**
- Business Kangasala Oy:n palveluostojen vähentäminen: **-30 000 €**
- Joukkoliikenteen harvennus (linja 41) ja Kuhmalahden suunnan kesäliikenteen vähennys: **-160 000 €**
- Henkilöstön hyvinvointietuuden pienentäminen 50 €: **-70 000 €**
- Työllisyyspalvelujen henkilöstökulujen alitus: **-180 000 €**

Sivistyskeskuksen osalta toteutetut toimenpiteet:

Varhaiskasvatus ja esiopetus

- Tursolan väistötiloista luopuminen: **-90 000 €**
- Kahden esiopetusryhmän lakkauttaminen: **-80 000 €**
- Kunnallinen perhepäivähoito päättyi: **-40 000 €**

Perusopetus

- 2.-luokkalaisten iltapäivätoiminnan lakkauttaminen: **-110 000 €**
- Tuntikehyksen pienennys ala- ja yläkouluissa: **-100 000 €**
- Säästöjä oppimateriaaleissa ja tarvikkeissa: **-100 000 €**
- Koulunkäynninohjaajien vähennys (-3 henkilöä): **-95 000 €**

Hyvinvointi- ja vapaa-aika palvelut

- Suurtaapahtuma-avustuksen vähentäminen **-20 000 €**
- Kulttuurikoordinaattorin ja nuoriso-ohjaajan vakanssien täyttämättä jättäminen **-95 000 €**

Teknisen keskuksen osalta tehdyt toimenpiteet:

Ympäristö ja rakennusvalvonta

- Taksojen 20 % korotus: **+50 000 € tuloja**

Maankäyttö

- Yhden kartoittajan vakanssin lakkautus: n. **-39 000 €**

Rakentaminen

- Rakennusalan yleisammattimiehen vakanssin lakkautus: **-41 000 €**
- Koy Harjunsola 1 alasajo (vastikkeet pois): **-180 000 €**
- Viheralueiden ei-välttämättömien korjausten vähennys: **-50 000 €**
- Rakennusten kunnossapidon vähennys: **-50 000 €**
- Rakentamisen materiaali- ja tarvikeostojen vähennys: **-50 000 €**

Ateria- ja siivouspalvelut

- Elintarvikkeiden ostojen säästö Lamminrahkassa: **-50 000 €**
- Palvelutyöntekijän lopettaminen: **-39 690 €**
- Sijaisuuksien järjestäminen omilla kiertävillä sijaisilla: **-40 000 €**

Tarkastuslautakunta kysyy, miten talous- ja tuottavuusohjelma on vaikuttanut

- kaupungin julkisuuskuvaan
- lakisääteisten palvelujen toteuttamiseen
- henkilöstön hyvinvointiin
- työnantajamielikuvaan
- veto- ja pitovoimaan
- strategisten tavoitteiden saavuttamiseen
- HYTE-kertoimen indikaattoreihin?

4 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN TYÖ – laajempi hyvinvointityön arviointi 2021–2024

Laaja hyvinvointikertomus 2021–2024 tarjoaa kattavan tilannekuvan Kangasalan asukkaiden hyvinvoinnista ja kaupungin toimenpiteistä sen edistämiseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) -työ on ollut osa kaupungin strategiaa ja sitä on ohjannut hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma (2022–2025). Sosiaali- ja terveystieteiden siirtyminen Pirkanmaan hyvinvointialueelle (Pirha) vuonna 2023 on vaikuttanut kunnan hyvinvoinnin edistämisen rooliin ja tehtäväkenttään.

4.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet valtuustokaudella

- **Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen:** Vanhemmuuden tukeminen, yhteisöllisyyden ja terveellisten elintapojen vahvistaminen.
- **Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen:** Yksinäisyyden ehkäisy, mielenterveysosaamisen kehittäminen ja kulttuurihyvinvoinnin lisääminen.
- **Arjen hyvinvoinnin tukeminen:** Liikunnan, terveellisen ravitsemuksen ja turvallisen ympäristön edistäminen.
- **Turvallisen ja viihtyisän arkiympäristön rakentaminen:** Osallisuuden lisääminen, ehkäisevä päihdetyö ja turvallisuus.

4.2 HYTE-työn rakenteet Kangasalla

HYTE-työtä on toteutettu poikkihallinnollisesti, ja siinä on ollut mukana kaupungin eri toimialat sekä sidosryhmät. Hyvinvoinnin johtoryhmä ja ohjausryhmä ovat vastanneet toiminnan suuntaamisesta. Hyvinvointityöryhmät ovat keskittyneet esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointiin, kestävään liikkumiseen ja kaupunkilaisten osallisuuden lisäämiseen. Kangasalla toimii nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto. Vaikuttamistoimielimet ottavat kantaa edustamansa väestöryhmien kannalta kaupungin palveluihin ja erilaisiin suunnitelmiin. Jokaisesta vaikuttamistoimielimestä on edustus yhdessä hyvinvointityön poikkihallinnollisessa ryhmässä. Osallisuuskoordinaattori edistää Kangasalla osallisuuden toteutumista kaupunkitasoisesti ja poikkihallinnollisesti sekä vastaa järjestöyhteistyöstä.

4.3 HYTE-kerroin ja sen kehitys

HYTE-kerroin koostuu tulosindikaattoreiden ja prosessi-indikaattoreiden keskiarvosta. Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden

edistämiseksi. Niiden avulla mitataan nykytilannetta. HYTE-kertoimen tulosindikaattorit mitaavat väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta.

Kuvan lähde: THL 2025

Prosessi-indikaattoreihin Kangasalla pystytään vaikuttamaan suhteellisen lyhyessä ajassa mm. kehittämällä prosesseja ja toimintaa. Kangasalla hyvinvointityöhön nimetty hyvinvointikoordinaattori. Hyvinvointilautakunta ohjaa kaupungin hyvinvointi-, kirjasto-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluiden, taiteen perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön järjestämistä. Prosessi-indikaattoreiden pisteiden keskiarvo on noussut vuosittain vuodesta 2022 eteenpäin.

Tulosindikaattoreissa on nähtävissä sekä positiivista kehitystä että laskua. Parantuneita tulosindikaattoreita olivat: Mielenterveys ja liikunta-aktiivisuus. Heikentyneitä tulosindikaattoreita taas: Ikääntyneiden kaatumisiin liittyvät hoitajaksot, koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä. Prosessi-indikaattorit ovat nousseet, mikä kertoo kunnan panostuksesta hyvinvoinnin edistämiseen.

HYTE-kertoimen perusteella Kangasala sijoittuu Suomen kuntien parhaaseen 20 prosenttiin. HYTE-kerroinraha on kasvanut vuosittain (vuonna 2024: 679 700 €).

4.4 Keskeiset havainnot hyvinvoinnista

Väestömäärä kasvaa Kangasalla muuttoliikkeen myötä. Nuorten mielenterveyspalvelujen tarve on kasvanut. Työttömyysaste kasvoi vuonna 2024 (8,4 %), mikä vaikuttaa osaltaan

hyvinvointiin. Liikunta-aktiivisuus laskee iän myötä, ja erityisesti lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn heikkeneminen on huolestuttavaa. Päihteiden käyttö on vähentynyt, mutta nikotiinituotteiden käyttö nuorten keskuudessa on lisääntynyt.

Kangasala on liittynyt Unicefin lapsiystävällinen kunta -malliin. Nuorten osallisuus on vahvistunut oppilaskuntatoiminnan ja nuorisovaltuuston kautta. Perheitä on tuettu vanhemmuuden vahvistamiseen tähtäävillä ohjelmilla. Nuorisotyö on tavoittanut vuosittain noin 1000 nuorta.

Kaupunki on edistänyt yhteisöllisyyttä kulttuuripalveluiden ja tapahtumien avulla. Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjausta on kehitetty. Osallisuutta on lisätty järjestöyhteistyöllä ja osallistuvalla budjetoinnilla.

Liikuntapaikkojen määrä on kasvanut ja liikuntaneuvontaa on kehitetty. Varhaiskasvatuksessa ja kouluissa on tuettu terveellisiä elintapoja. Lähiluontoa on hyödynnetty enemmän liikunnan ja virkistykseen edistämiseksi.

Väkivaltarikokset ovat vähentyneet, mutta kiusaaminen kouluissa vaatii edelleen huomiota. Liikenneonnettomuudet vähenivät vuonna 2024. Ikääntyneiden kaatumistapaturmat lisääntyivät, mikä nostaa esiin ennaltaehkäisevien toimien tarpeen.

4.5 Kehittämiskohteet ja suositukset

Kangasalan laajan hyvinvointikertomuksen sekä HYTE-indikaattoreiden osalta nousi seuraavat kehittämiskohteet ja suositukset arviointikertomukseen. Mielenterveyden tukemisen osalta on selkeä tarve vahvistaa matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta suositellaan lisäämään; koululiikuntaa tulisi kehittää ja perheliiunnan eri muotoja tukea. Ikääntyneiden turvallisuuden osalta erityisesti kaatumisten ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä tulee vahvistaa. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuuksia pitäisi parantaa. Kuntalaisten osallistamista palveluiden kehittämiseen voisi ideoida lisää ja pohtia erilaisia kanavia sen toteuttamiseksi.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten luvussa 4.5. mainittuja kehittämiskohteita tullaan edistämään?

5 TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI

Valtuusto asetti vuoden 2024 talousarviossa tavoitteita kaupungin palvelukeskuksille ja muille toimijoille. Tässä luvussa esitetään tarkastuslautakunnan arvio tavoitteiden toteutumisesta. Arvio tavoitteiden toteumasta esitetään toimijakohtaisen jaottelun mukaisesti erillisissä taulukoissa. Tarkastuslautakunnan arvioinnissa tavoitteiden toteutumisesta käytetään seuraavia värejä:

Tavoite toteutui	
Tavoite toteutui osittain: vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin.	
Tavoite ei toteutunut: tavoite ei toteutunut, tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin.	
Tavoitetta ei arvioitu: Esim. mitaustulokset valmistuvat myöhemmin, tai tavoite tai sen toteumasta raportointi on epäselvä.	

Palvelukeskukset asettavat kaupunkistrategian mukaiset tavoitteet kyseiselle vuodelle, jotka lautakunta hyväksyy. Perusperiaate on, että asetettujen tavoitteiden saavuttamisen aste on oltava seurattavissa ja arvioitavissa. Jos tavoite ei ole mitattavissa, sitä ei voi seurata, jolloin sen ohjausvaikutus toimintaan on kyseenalainen.

Seuraavissa aliluvuissa esitetään tarkastuslautakunnan arviot yksittäisten tavoitteiden toteutumisesta em. värein ja nostaa esiin olennaisimmiksi tai muutoin tarpeelliseksi katsomiansa asioita.

5.1 Strateginen johto

Strategiselle johdolle asetettiin vuodelle 2024 yhteensä viisi strategista tavoitetta:

STRATEGISET TAVOITTEET 2024

Kaupungin yhteiset strategiset tavoitteet:

5. Liikkuva ja harrastava Kangasala ja 9. Tuottava ja tehokas kaupunkikonserni

	1. Elinvoiman edellytykset kunnossa
	5. Liikkuva ja harrastava Kangasala
	6. Osaava, hyvinvoiva ja motivoitunut henkilöstö
	7. Osallistava ja palveleva, sujuvan arjen Kangasala
	9. Tuottava ja tehokas kaupunkikonserni

Strategisista tavoitteista on johdettu seuraavat toiminnalliset tavoitteet, joiden toteumia tarkastuslautakunta on arvioinut seuraavasti:

Toiminnalliset tavoitteet vuonna 2024

Numero	Toiminnallinen tavoite	
1.5	Kehitämme liikenneverkkoa - o Käynnistämme raideliikennehankkeita. - o Aloitamme Kehä 2:n rakentamisen yhdessä Tampereen kanssa. - o Osallistumme valtateiden 9 ja 12 kehittämiseen	
1.7	Keskitymme työllisyydenhoitoon seudullisesti ja omin toimin	
1.8	Tuemme yrityksiä osaavan työvoiman saamisessa	
1.9	Edistämme työllisyyttä yritysten, oppilaitosten ja työnhakijoiden yhteistyöllä	

5.4	Teemme monipuolista yhteistyötä järjestöjen kanssa	
6.1	Ylläpidämme ja vahvistamme kaupungin hyvää imagoa työnantajana työvoimasta kilpailtaessa	
6.3	Kehitämme johtamista ja esihenkilötyötä	
6.5	Panostamme työhyvinvointiin, työssä jaksamiseen ja työyhteisötaitoihin	
7.1	Kerromme aktiivisesti ja avoimesti toiminnastamme	
9.2	Sosiaali- ja terveystalouden siirtyä hyvinvointialueelle uudistamme toimintaamme ja talouttamme tuottavaksi ja tehokkaaksi	
9.4	Kehitämme kaupunkikonsernia jatkuvan parantamisen periaatteella	
9.5	Kaikella omistuksella on oltava tarkoitus ja tavoite	
9.7	Huolehdimme edunvalvonnasta kattavasti	
9.8	Olemme rohkeita, sallimme erehtymisen, opimme virheistä	

Kehitämme liikenneverkkoa

Käynnistämme raideliikennehankkeita

Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan raidehankkeita ei ole käynnistetty konkreettisesti vieläkään. Kangasalan kaupunki on edistänyt raideliikenteen kehittämistä osana MAL-sopimuskokonaisuutta ja vuoden 2024 aikana talouspoliittinen ministerivaliokunta on puoltanut MAL-sopimusehdotuksen 2024–2027 hyväksymistä. Tämän johdosta Kangasalan raideliikenteeseen on MAL-sopimuksessa kohdistettu rahoitusta mm. Ruutanen seisakkeen suunnitteluun.

Aloitamme Kehä 2:n rakentamisen yhdessä Tampereen kanssa

Tavoite ei ole tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut kaavaprosessin uudelleen käynnistämisen vuoksi - Kangasalan kaupunki on käynnistänyt Saarenmaan osayleiskaavan laatimisen uudelleen kesäkuussa 2024. Rakentamista ei ole vielä aloitettu.

Osallistumme valtateiden 9 ja 12 kehittämiseen

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Kangasala on aktiivisesti osallistunut valtateiden 9 ja 12 kehittämiseen ja edunvalvontatyöhön. Valtatie 12 kehittäminen alkaa vuoden 2025 aikana.

Keskitymme työllisyydenhoitoon seudullisesti ja omin toimin

Kangasala on osallistunut TE24-uudistuksen valmisteluun sekä siirtymään vuoden 2024 aikana. Kangasala on 1.1.2025 alkaen osa Pirkanmaan työllisyysaluetta. Valmistelu on sujunut hyvin ja sujuvasti. Kuntakokeilu päättyi 31.12.2024.

Vuonna 2024 kaikista Pirkanmaan kunnista juuri Kangasalla oli työttömyyden kasvu suhteellisesti suurinta. Työttömyysaste oli 9,5 % vuonna 2024. Muutos viime vuoteen oli +0,9 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi Kangasalla vuoteen 2023 verrattuna 164 henkilöä. Nuorten alle 30-vuotiaiden työttömien määrää ei ole saatavilla.

Tarkastuslautakunta kysyy, miksi tilastointia on muutettu aikaisemmasta alle 25-vuotiaiden työttömien määrästä?

Työllisyystoimenpiteiden määrä on myös tippunut (400) vuoteen 2023 verrattuna (652). Työllisyystoimenpiteiden määrän laskua selittää kuntouttavan työtoiminnan palvelun määrän väheneminen ja se, että järjestämisvastuussa olevalla Pirkanmaan hyvinvointialueella on merkittävä resurssipula ja lakisääteistä palvelua ei ole kyetty järjestämään.

Kangasalla aktiivointiaste oli matala 23,7 % (11/2024 tilanne), joka on verrokkikunnista (Ylöjärvi, Tampere, Valkeakoski) matalimmalla tasolla. Valuma lyhyestä työttömyydestä pitkäkestoisempaan työttömyyteen kiihtyi. Pitkäaikaistyöttömien eli yhtäjaksoisesti yli 12 kk työttömänä olleiden määrä kasvoi kaikissa ikäryhmissä. Julkisesti avoimeksi ilmoitettujen työpaikkojen määrä väheni ja suorastaan romahti loppukeväästä. Vuonna 2024 kaikista Pirkanmaan kunnista juuri Kangasalla oli työttömyyden kasvu suhteellisesti suurinta.

Työmarkkinatuen Kelan maksuosuus oli vuonna 2024 1 726 372 €.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten ja millaisin keinoin kannustemaksujen kasvua hillitään Kangasalla?

Tuemme yrityksiä osaavan työvoiman saamisessa

Kangasalla on tuettu yrityksiä osaavan työvoiman saamisessa ja yhteistyö Business Kangasala Oy:n, paikallisten yritysten sekä Tredun kanssa on jatkunut. Yritysyhteistyö on tuottanut tulosta ja työllisyyspalveluiden yritysasiakkaita on saatu palveltua hyvin. Kohdennetut työnantajakäynnit koettiin hyväksi keinoksi rakentaa työsuhteita.

Edistämme työllisyyttä yritysten, oppilaitosten ja työnhakijoiden yhteistyöllä

Kangasalan työllisyyspalveluissa on alkaneita koulutuksia vuoden 2024 aikana 267 kpl. Kangasalan kaupungin työllisyyspalvelupäällikkö, Business Kangasala Oy:n yritysasiantuntija ja Tredun Kangasalan yrityskoordinaattori tapaavat edelleen säännöllisesti ja keskustelevat työvoimatarpeista ja pyrkivät kohdentamaan innokkaita työnhakijoita ja opiskelijoita.

Teemme monipuolista yhteistyötä järjestöjen kanssa

Osallistumissuunnitelma on valmistunut vuoden 2024 aikana. Kaupunki ja Business Kangasala Oy ovat tehneet aktiivisesti yhteistyötä yrittäjäjärjestöjen kanssa. Vuonna 2024 on valmisteltu järjestöjen välirahoitusmallin käyttöönottoa ja Raikun kylätalon vuokraamista kyläyhdistykselle.

Ylläpidämme ja vahvistamme kaupungin hyvää imagoa työnantajana työvoimasta kilpaillaessa

Kangasalla jatkettiin vuoden 2024 aikana pitkäjänteistä työtä Kangasalan työnantajaimagon parantamiseksi ja henkilöstön saatavuuden edistämiseksi. Kangasala on hakenut Hyvän mielen työpaikkamerkkiä, joka on myönnetty Kangasalle jo kolmatta kertaa.

Kangasalla kehitettiin työntekijäkokemusta mm. perehdytysprosessin kehittämisellä sekä sähköisen perehdytyskoulutuksen käyttöönotolla. Vuoden 2024 aikana tehtiin toimenpiteitä työnantajanäkyvyyden edistämiseksi ja työnantajakuvan vahvistamiseksi sekä oppilaitosyhteistyön vahvistamiseksi. Panostuksia rekrytointimarkkinointiin henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi tehtiin myös vuoden 2024 aikana - Kangasalla on tehty yli 20 toimenpidettä.

Kehitämme johtamista ja esihenkilötyötä

Kangasalla on panostettu johtamiseen ja esihenkilötyön tukemiseen vuonna 2023 aloitetun Onnistumme yhdessä -koulutuskokonaisuuden avulla, joka tukee kaupunkistrategian toteutusta, johtamista ja esihenkilötyötä. Henkilöstöpalvelut osallistuivat tiiviisti talous- ja tuottavuusohjelman prosessiin ja muutosjohtamiseen.

Panostamme työhyvinvointiin, työssä jaksamiseen ja työyhteisötaitoihin

Useamman vuoden jatkunut Hyvinvoiva ja aktiivinen Kangasala -hanke on jatkunut ja sen kautta on toteutettu useita erilaisia hyvinvointia tukevia ryhmiä. Henkilöstöjohtaja ja henkilöstösuunnittelija tukivat palvelukeskuksia yksilöasioiden hoidossa. Palvelualuekohtaisia työterveysyhteistyöpalavereja pidettiin vuoden 2024 aikana. Lisätietoja työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen liittyvistä teemoista löytyy henkilöstökertomuksesta.

Kerromme aktiivisesti ja avoimesti toiminnastamme

Kangasala on vuoden 2024 aikana palkittu Tärkeissä töissä – gaalassa viestinnän kehittämisteosta. Kangasalla viestintä kytkettiin osaksi talous- ja tuottavuusohjelmaa.

Kaupunki-info palveli asiakkaita myös iltaisin ja viikonloppuisin. Kaupunki-infoissa järjestettiin erilaisia teema-tapahtumia. Pop-tapahtumia järjestettiin yhteensä 41 kpl. Joukkoliikenteen asiakaspalvelutilaisuus järjestettiin liikkujan viikolla. Palveluliikenteen infotilaisuus järjestettiin Pirhan lähitorilla keväällä.

Kuva: Kangasalan kaupunki. Kuvassa Kangasalan kaupunkia Tärkeissä töissä 2024 -gaalassa edusti viestintäpäällikkö Annikka Lampo, joka vastaanotti palkinnon viestinnän kehittämisteosta.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen siirryttyä hyvinvointialueelle uudistamme toimintaamme ja talouttamme tuottavaksi ja tehokkaaksi

Kaupunginhallitus päätti sote-kiinteistöjen myynnistä osana kiinteistöjen myyntikoria. Sote-kiinteistöjen yhtiöittämisen valmistelu aloitettiin vuoden 2024 aikana.

Kehitämme kaupunkikonsernia jatkuvan parantamisen periaatteella

Kymppi+5 ohjelma laadittiin suunnitellusti. Valtuusto hyväksyi 20.5.2024 kehittämispalvelujen johdolla valmistellun palveluverkkosuunnitelman vuosille 2024–2030. Digitiekarttatyötä on edistetty vuoden 2024 aikana. Tiedolla johtaminen on kehittynyt Kangasalla hankkeen sekä koulutuksien avulla. Kehittämispalvelut edistivät osallisuusohjelmaa ja ovat pohtineet erilaisia tapoja osallistaa sidosryhmiä erilaisissa ohjelma- ja kehitystyöissä.

Kaikella omistuksella on oltava tarkoitus ja tavoite

Kangasalan kaupunki omistaa lukuisia tytäryhtiöitä, joiden toimintaa se ohjaa mm. konserni- ja omistajaohjeen avulla. Vuoden 2024 aikana päätettiin purkaa Koy Harjunsola 1 yhtiö sekä kiinteistö sekä lopettaa Tavase Oy:n toiminta. Kangasalan Vesi Oy:n perustamisesta päätettiin 10.6.2024 valtuuston kokouksessa.

Huolehdimme edunvalvonnasta kattavasti

Kangasalan kaupungilla on edunvalvontasuunnitelma, jonka mukaisesti Kangasala osallistui keskeisiin edunvalvonnallisiin toimenpiteisiin, esimerkiksi valtatie 9:n edistämiseen ja rahoitusaseman turvaamiseen. Kangasalan kaupunki on aktiivisesti osallistunut edunvalvonnan kärkien edistämiseen Pirkanmaalla.

Olemme rohkeita, sallimme erehtymisen, opimme virheistä

Kangasala on rohkeasti osallistunut toimintatapojen uudistamiseen; osallistuttiin tekoäly/Copilot -pilottiin, jonka tarkastuslautakunta kokee tärkeänä nykyaikaisten työvälineiden ja modernin työnteon sekä työnantajamielikuvan näkökulmasta. Talous- ja tuottavuusohjelmaa työstettiin sekä tiedolla johtamista nykyaikaistettiin palvelemaan tämän päivän tarpeita mm. talouden suunnittelun tukena.

Tilintarkastuksen yhteydessä tietojärjestelmien hallinnan arvioinnissa löydettiin useampi korjausta vaativa havainto ja kehityskohde, liittyen mm. jatkuvuussuunnitteluun ja käyttöoikeuksien hallintaan.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupungin tietojärjestelmäkokonaisuudelle teetetäisiin erillinen, kattavampi auditointi ulkopuolisen hyväksytyn auditointilaitoksen toimesta.

5.2 Sivistyskeskus

Sivistyskeskukselle asetettiin vuodelle 2024 yhteensä neljä strategista tavoitetta

	3. Hyvinvoivat ja terveet kaupunkilaiset
	5. Liikkuva ja harrastava Kangasala
	6. Osaava, hyvinvoiva ja motivoitunut henkilöstö
	9. Tuottava ja tehokas kaupunkikonserni

STRATEGISET TAVOITTEET VUONNA 2024

Kaupungin yhteiset strategiset tavoitteet:

5. Liikkuva ja harrastava Kangasala ja 9. Tuottava ja tehokas kaupunkikonserni

Strategisista tavoitteista on johdettu seuraavat toiminnalliset tavoitteet, joiden toteumia tarkastuslautakunta on arvioinut seuraavasti:

Toiminnalliset tavoitteet

Numero	Toiminnallinen tavoite	
3.7	Lisäämme yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi	
5.3	Mahdollistamme monipuolista harrastustoimintaa	
6.6	Kannustamme henkilöstöä työn ja toimintatapojen aktiiviseen kehittämiseen	
9.3	Mitoitamme palvelutuotantomme ja -verkkomme ennakkoivasti	

Lisäämme yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi

Varhaiskasvatuksen kehittämistiimit ovat tehneet yhteistyötä useiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Minä ja meidän yhteisömme -kehittämistiimi on toiminut seurakunnan ja kulttuurikasvatustoimijoiden kanssa, mm. järjestäen muskaritoimintaa alle 3-vuotiaille. Kasvan, liikun ja kehityn -kehittämistiimi on tehnyt yhteistyötä Hämeen liikunnan ja urheilun kanssa, minkä myötä yksiköissä toteutettiin liikunnan nykytilan arviointeja. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus -kehittämistiimi on järjestänyt henkilöstölle koulutusta Väestöliiton Pisarapuuttumisen mallista. Kestävän elämäntavan -kehittämistiimin jäsenet ovat osallistuneet Suomen ympäristöopiston koulutuksiin ja jakoivat osaamistaan yksiköissä.

Tavoite on toteutunut tarkastuslautakunnan arvion mukaan hyvin, sillä yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on laajentunut ja vakiintunut varhaiskasvatuksessa. Yhteistyömallit ovat monipuolisia ja kohdistuvat sekä lasten toimintaan että henkilöstön koulutukseen. Yhteistyötä voisi jatkossa syventää laajentamalla toimintaa koulutus- ja hyvinvointipalveluissa.

Mahdollistamme monipuolista harrastustoimintaa

Varhaiskasvatus- ja esiopetusyksiköiden tiloja, erityisesti liikuntasaleja, tarjottiin vapaa-aikatoimijoiden käyttöön iltaisin. Esimerkkinä Ruutanan monitoimitalossa tiloja käytettiin aktiivisesti iltakäyttöön.

Tavoite on toteutunut osittain. Tilojen tarjoaminen vapaa-aikatoimijoille on toteutunut, mutta ei ole mainintaa laajemmasta harrastustoiminnan kehittämisestä tai uusista toimintamuodoista. Jatkossa olisi hyödyllistä kartoittaa tilojen käyttöastetta ja käyttäjäkokemuksia sekä kehittää yhteistyötä järjestöjen kanssa, jotta tarjonta vastaisi entistä paremmin kaupunkilaisten tarpeisiin.

Kannustamme henkilöstöä työn ja toimintatapojen aktiiviseen kehittämiseen

Kaikki varhaiskasvatussyksiköt toteuttivat laadunarvioinnin (Valssi) ja laativat kehittämissuunnitelmat. Arvioinnissa keskeisenä teemana oli lapsen yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen ja yhteistyö huoltajien kanssa. Kehittämissuunnitelmat sisälsivät konkreettisia toimenpiteitä ja seurantasuunnitelmat toteutettiin yksikkökohtaisesti.

Tavoite on toteutunut erinomaisesti varhaiskasvatuksessa, jossa henkilöstö on osallistunut kehittämistyöhön laadunarvioinnin ja yksikkökohtaisten kehittämissuunnitelmien kautta. Tämänkaltaisia käytäntöjä voisi hyödyntää laajemminkin sivistyspalveluissa, kuten koulutus- ja nuorisotyössä.

Mitoitamme palvelutuotantomme ja -verkkomme ennakoivasti

Palveluverkkosuunnitelma valmistui keväällä 2024. Varhaiskasvatus- ja esiopetusryhmät muutettiin tarpeen mukaan. Esiopetuksessa aloittaneiden lasten määrä väheni (380 → 350), ja uusia ryhmiä muodostui vain Ruutanaan ja Suoramalle. Tietyissä päiväkodeissa jätettiin ryhmiä täyttämättä (Tursola, Sahalahti, Omenatarha, Vatiala). Uusia varhaiskasvatusryhmiä perustettiin Lamminrahkan päiväkotiin (+3 ryhmää).

Tavoite on toteutunut hyvin, sillä palveluverkkoa on sopeutettu väestökehityksen mukaisesti ja suunnittelua on tehty ennakoivasti. Jatkossa olisi tärkeää seurata palveluverkkoratkaisujen vaikutuksia asiakastytyvyyteen ja palvelujen saavutettavuuteen. Tuen tarpeet ovat lisääntyneet.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että tuen tarpeiden osalta tulee olla tulevaisuudessakin herkällä korvalla ja varautua toimintaympäristön muutokseen.

5.3 Tekninen keskus

STRATEGISET TAVOITTEET 2024

Tekniselle keskukselle asetettiin vuodelle 2024 yhteensä neljä strategista tavoitetta, joista kaksi: 5. Liikkuva ja harrastava Kangasala ja 9. Elinvoiman edellytykset kunnossa, olivat kaupungin yhteisiä, ja kaksi: 1. Elinvoiman edellytykset kunnossa ja 2. Hiilineutraali ja kestävä tulevaisuuden kaupunki, Teknisen keskuksen omia.

	1. Elinvoiman edellytykset kunnossa
	2. Hiilineutraali ja kestävä tulevaisuuden kaupunki
	5. Liikkuva ja harrastava Kangasala
	9. Tuottava ja tehokas kaupunkikonserni

Strategisista tavoitteista on johdettu seuraavat toiminnalliset tavoitteet, joiden toteumia tarkastuslautakunta on arvioinut seuraavasti:

Numero	Toiminnallinen tavoite	
1.1	Kehitämme valtakunnallisesti ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä alueita yritystoiminnan tarpeisiin - Lamminrahka, Saarenmaa, Tarastenjärvi	
1.5	Kehitämme liikenneverkkoa - Käynnistämme raideliikennehankkeita - Aloitamme kehä 2:n rakentamisen yhdessä Tampereen kanssa - Osallistumme valtateiden 9 ja 12 kehittämiseen	
1.9	Edistämme työllisyyttä yritysten, oppilaitosten ja työnhakijoiden yhteistyöllä	
2.1	Kasvamme kestävästi, hiilineutraaliutta edistäen	
2.3	Ehkäisemme ilmastomuutosta kulkutapamuotoihin vaikuttaen, kestävästä liikkumista edistäen - Edistämme tiheää joukko- ja liityntäliikennettä: kuuma nauhataajama - Parannamme kävelyn ja pyöräilyn mahdollisuuksia	
2.5	Maankäytössä huomioidaan hiilinielut, luonnon monimuotoisuus ja muut ympäristövaikutukset	
5.2	Kehitämme houkuttelevia retkeilyreittejä ja virkistysalueita	
9.1	Pidämme tulot ja menot pysyvästi tasapainossa	
9.6	Hyödynnämme tarkoituksenmukaisesti oikeaa tuotantotapaa toiminnassamme	

Informatiiviset tunnusluvut	2021	2022	2023	MTA2024	TP2024
Maanhankinta, ha	54	67	60	40	50
Tonttien luovutus, kpl	45	53	37	40	34
Valmistuneita asuntoja, kpl	368	379	528	380	527

Yllä olevassa taulukossa on otos Teknisen keskuksen informatiivisista tunnusluvuista vuodelta 2024. Tunnusluvuista on havaittavissa, että muutostalousarviossa esitetty arvio maanhankinnasta on alittunut, ja valmistuneiden asuntojen osalta ylittynyt varsin merkittävästi.

**Kehitämme valtakunnallisesti ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä alueita yritystoiminnan tarpeisiin -
Lamminrahka, Saarenmaa, Tarastenjärvi**

Hallinto-oikeudessa hylkäämisen seurauksena uudelleen laadittu Saarenmaan osayleiskaava eteni luonnosvaiheeseen, maata hankittiin alueelta 31 hehtaaria.

Yritysten sijoittumismahdollisuuksia Lamminrahkassa parantava kaavaluonnos on valmistunut ja ollut nähtävillä, varsinaista kaavaehdotusta ei ole vielä saatu valmiiksi.

Kehitämme liikenneverkkoa

Kehä 2:n tiesuunnitelmaa laadittiin yhdessä Ely:n ja Tampereen kaupungin kanssa, suunnitelma ei kuitenkaan valmistunut vuoden 2024 aikana.

Valtateiden 9 ja 12 suunnittelu- ja hanketyöryhmien työskentelyyn osallistuttiin. Raideliikennehankkeet eivät mainittavasti edistyneet.

Edistämme työllisyyttä yritysten, oppilaitosten ja työnhakijoiden yhteistyöllä

Ateria- ja siivouspalvelut osallistui neljään oppilaitosten rekrytointitapahtumaan. Ateria- ja siivouspalveluissa oli 15 henkilöä oppisopimussuhteessa.

Kasvamme kestävästi, hiilineutraaliutta edistäen

Ruokahävikin määrä laski edellisvuoteen verrattuna. Siivouksessa käytettiin yhä enemmän kierrätysmateriaaleja. Rakennusvalvonta järjesti neuvontaa rakentamisen hiilineutraalisuuteen liittyvissä asioissa.

Tarkastuslautakunta suosittaa uusiutuvaan energiaan panostamisen lisäämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi aurinkosähkön tuotannon lisäämistä kaupungin kiinteistöillä, sekä kaupungin positiivista suhtautumista kaupungin alueelle suunniteltaviin uusiutuvan energian hankkeisiin.

Ehkäisemme ilmastonmuutosta kulkutapamuotoihin vaikuttaen, kestävää liikkumista edistäen

Suunnitellut kävelyn ja pyöräilyn yhteyksien laajentamiset toteutuivat. Joukkoliikenneyhteyksissä ei ole tapahtunut muutosta ainakaan parempaan suuntaan.

Maankäytössä huomioidaan hiilinielut, luonnon monimuotoisuus ja muut ympäristövaikutukset

Hiilinielulaskurin hankintaa selvitettiin, mutta vaatimustenmukaista laskuria ei löydetty. Ruutana-Tarastenjärvi-Asema osayleiskaavan luontoselvityksiä edistettiin, ne eivät kuitenkaan vuoden 2024 aikana valmistuneet.

Kaupungin luonnonsuojelualueiden pinta-ala kasvoi vuoden aikana, osuus kaupungin omistamista maa-alueista kasvoi 2,8 prosentista 3,9 prosenttiin.

Kehitämme houkuttelevia retkeilyreittejä ja virkistysalueita

Suunnitellut ylläpitotyöt, kuten esimerkiksi opasteiden ja pitkospuiden uusimisia, tehtiin.

Pidämme tulot ja menot pysyvästi tasapainossa

Maankäytön palvelumaksut sekä rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun taksat tarkistettiin. Talousarvion toteutumista seurattiin kuukausitasolla ja menobudjetti alitettiin, vaikka talousarvion menojen toimintamäärärahasta vähennettiin 1,75 m€ kaupungin säästötoimien seurauksena.

Kuva: Ruutanen koulu, v. 2024

Hyödynnämme tarkoituksenmukaisesti oikeaa tuotantotapaa toiminnassamme

Rakentamisen palvelualueella kartoitettiin resursseja, työmääriä ja tarpeita ja tämän perusteella voimavaroja pyrittiin kohdentamaan tarkoituksenmukaisesti.

Uusia toimintamalleja, kuten esimerkiksi Ruutanan koulun rakentamisessa käytettyä yhteis-toiminnallista projektinjohtourakkaa, kokeiltiin.

Kuva: Pikkolan pienten lasten yksikkö, v. 2024

6 KAUPUNKIKONSERNIYHTIÖILLE ASETETUT TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET

Kaupunkikonserniyhtiöille asetettiin kaksi yhteistä strategista tavoitetta:

- Kehitämme houkuttelevaa ja elävää keskustaa yhdessä yrittäjien kanssa
- Vastuullinen viestintä on kaikkien yhteinen asia

Kaikki konserniyhtiöt kokevat saavuttaneensa yllä mainitut tavoitteet.

Vuosi 2024 oli Kangasalan yritystoiminnalle elinvoimainen. Uusia yrityksiä perustettiin aiempaa vuotta enemmän, 244 kpl. Myös uusien isojen toimijoiden toimipisteitä avattiin, kuten Biltema, sekä tonttikauppoja tehtiin uusien toimipisteiden rakentamiseksi, kuten esimerkiksi McDonalds, ja lisäksi rakennustyöt aloitettiin Esperin Lamminrahkan toimipaikassa. Myös kyselyitä uusiutuvien energiamuotojen laitoksien toimintapaikoiksi on tullut kansainvälisiltä toimijoilta.

Vuosi 2024 oli yhtiöille kokonaisuudessaan tasapainoinen talouden näkökulmasta, huolimatta kaupungin talous- ja tuottavuusohjelman asettamista vaatimuksista. Talous- ja tuottavuusohjelma on kuitenkin aiheuttanut investointien siirtämistä myöhempään ajankohtaan, hankaloittanut toiminnan kehittämistä, sekä aiheuttanut palvelutason heikkenemistä osassa yhtiöitä.

Kaupungin yhtiöille asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat haastattelujen perusteella hyvin ja yhtiöt ohjasivat toimintaansa entistä selkeämmin kaupunkistrategian suuntaan.

Kirstyneet talousvaatimukset ja yleinen kustannustason nousu aiheuttivat yhtiöille paineita hintojen korotukseen. Kiinteistö Oy Taloherttuan vuokria nostettiin kesäkuun alusta alkaen 3,59 %. Uimahallissa hintoja korotettiin arvonlisäverokannan muutoksen verran, Kangasalan Lämpö Oy nosti hintoja 7 %.

Kangasalan uimahallin osalta toimintaa ja taloutta on rasittanut kaupungin talous- ja tuottavuusohjelman lisäksi viereisen Timanttikorttelin rakennustöiden aiheuttamat vauriot uimahallirakennuksessa. Kävijämäärä kasvoi edellisvuodesta 4,35 % ollen 214 521 kävijää.

Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka kustannukset uimahallin vaurioiden korjaamisesta jakautuvat?

Kangasalan Parkki Oy:n ja As Oy Kuohulähteen välisessä riita-asiassa koskien asunto-osaakeyhtiön pysäköintipaikkoja saatiin 12.11.2024 välipäätös, jonka mukaan Parkki Oy:n 2,3 M€ korvausvaatimus hylättiin ja Kangasalan Parkki Oy joutuu korvaamaan As Oy Kuohunlähteen oikeudenkäyntikulut. Päätös sai lainvoiman joulukuussa 2024. Pysäköintimäärät hallissa kasvoivat vuoden 2024 aikana olleen 139 144 kpl.

Kangasalan Vesi Oy perustettiin 27.6. 2024. Varsinaisen toimintansa se kuitenkin aloitti vasta vuoden 2025 alusta.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että konserniohjetta päivitetäisiin säännöllisesti toiminta- ja rahoitusympäristön muuttuessa, huomioiden toimialojen erilaisuuden.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten omistajaohjaus mukautuu toiminta- ja rahoitusympäristön muutoksiin?

7 HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT HAVAINNOT

Tässä luvussa käsitellään Kangasalan kaupungin henkilöstön työhyvinvoinnin tilaa ja henkilöstön kehitystä vuodelta 2024. Kangasalan kaupunki laatii vuosittain kattavan henkilöstökertomuksen, jossa kuvataan keskeiset henkilöstön kehittämiseksi tehdyt toimenpiteet sekä esitetään seurattavien avainindikaattoreiden avulla mm. henkilöstörakenteeseen, työvoimakustannuksiin, osaamisen kehittämiseen sekä työhyvinvointiin ja työviihtyvyyteen liittyvää kehitystä. Henkilöstöä koskevassa arviointiluvussa on hyödynnetty aineistona mainitun henkilöstöraportin tuottamien indikaattoreiden lisäksi tarkastuslautakunnan tekemien haastattelujen havaintoja sekä hyödynnetty yleisiä kunta-alan työntekijöitä koskevia selvityksiä vertailunäkökulman tuottamiseksi.

Henkilöstömäärän kehitys ja henkilöstörakenne

Kangasalan kaupungin henkilöstömäärä 31.12.2024 oli 1299. Vakituisten palvelussuhteiden määrä 1087 henkilöä (83,7 % koko henkilöstöstä). Henkilöstön keski-ikä oli vuonna 2024 46,3 vuotta (naiset 46,1 vuotta, miehet 47,2 vuotta). Vakituisten työntekijöiden keski-ikä: 47,4 vuotta (naiset 47,1 vuotta, miehet 48,7 vuotta)

Työkyky ja -hyvinvointi

Sairauspoissaoloprosentti oli vuonna 2024 5,43 % (vuonna 2023 vastaava luku oli 5,51 %). Sairauspoissaoloprosentti on laskenut hieman, vaikka työterveyshuollon käyntimäärät ovat kasvaneet. Sairauspoissaoloja henkilötyövuotta kohden oli 14,2 työpäivää (vuonna 2023 luku oli 14,4). Kalenteripäivinä tarkasteltuna luku on pysynyt 18,0:ssa. Yleisimmät sairauspoissaolojen syyt ovat mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt, tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä hengityselinten sairaudet. Mielenterveysperäiset poissaolot nousivat 5 prosenttiyksiköä edellisvuodesta. Työterveyshuolto ja työnantaja ovat panostaneet yhteistyöhön työkyvyn tukemiseksi. Esihenkilöt käyvät varhaisen tuen keskusteluja työntekijän kanssa, jos sairauspoissaolopäiviä kertyy yli 20 vuodessa. Työtapaturmien määrä nousi 30 % edellisvuodesta, ja vuonna 2024 niitä oli 165. Työtapaturmista johtuvien poissaolojen osuus laski edellisvuodesta ja oli 0,11 %. Poissaolopäivien määrä väheni 318 päivällä (kokonaisuudessaan 499 poissaolopäivää).

Sairauspoissaolojen vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet

Kangasalla on käytössä aktiivisen tuen toimintamalli, joka sisältää varhaisen tuen, tehostetun tuen ja paluun tuen. Mukautetun työn toimintamallin avulla työntekijä voi tehdä työnsä mukautettuja tehtäviä sairauspoissaolon sijaan. Työergonomiaa on parannettu ja työfysioterapiaa on hyödynnetty. Työterveyshuollon ja Kevan tarjoamia kuntoutusmahdollisuuksia on hyödynnetty aktiivisesti. Esihenkilötyöhön on panostettu edelleen vuoden 2024 aikana. Työhyvinvointi-indeksi vuonna 2024 oli keväällä 4,1 (asteikolla 1–5) ja syksyllä 4,2. Syksyn kyselyyn sisältyi myös suositteleeindeksi, joka nousi 0,1 pistettä edellisvuodesta. Kyselyn vastausprosentti kasvoi keväällä 65,3 %:iin ja syksyllä 67,2 %:iin.

Henkilöstön saatavuus ja siihen liittyvät toimenpiteet

Henkilöstön saatavuus on heikentynyt viime vuosina merkittävästi. Erityisesti rekrytointihaasteita on ollut varhaiskasvatuksen sekä ateria- ja siivouspalvelujen tehtävissä. Saataavuushaaste on valtakunnallinen ilmiö. Opetus- ja koulutuspalveluissa vakituisiin virkoihin on ollut pääsääntöisesti hyvin hakijoita, mutta erityisluokanopettajien ja koulunkäynninohjaajien rekrytoinnissa on ollut haasteita. Lyhytaikaisten sijaisten löytäminen on ollut vaikeaa, erityisesti varhaiskasvatuksessa.

Ratkaisuna haasteisiin on kehitetty työnantajamielikuvaa mm. Hyvän mielen työpaikka -merkin saavuttamisella jo kolmannen kerran, joka kertoo pitkäjänteisestä työhyvinvoinnin kehittämisestä. Rekrytointitapahtumiin on osallistuttu; esim. Treduka ja Kuopion Megatärskyt. Oppilaitosyhteistyötä tehostettu ja harjoittelupaikkoja on tarjottu opiskelijoille.

Kesällä 2024 järjestelyvaraeriä on kohdennettu rekrytointihaasteista kärsiville alueille. Palkkausjärjestelmien kehittämistä on jatkettu kaikilla sopimusaloilla. Työyhteisöpalkinnot myönnettiin mm. maankäytön palvelualueelle, Kangasalan Vesi -liikelaitokselle, varhaiskasvatuksen johdolle ja kulttuuripalveluille. Protender-sovellusta on käytetty lyhytaikaisten sijaisten rekrytoinnissa. Varhaiskasvatuksessa on käytössä myös Kuntarekryn sijaisrekrytointimoduuli.

Päälähtöamushenkilöiden kyselyn vastauksissa strateginen tavoite "osaava, hyvinvoiva ja motivoitunut henkilöstö" arvioitiin toteutuneeksi keskiarvolla 7.67. Talouden tasapainotustoitien seurauksena koulutuksiin osallistuminen on vähentynyt, mikä on vaikuttanut työntekijöiden ammattitaidon kehittymiseen ja työmotivaatioon. Esiin nousseita parannusehdotuksia olivat koulutusten ja työnkierron lisääminen sekä sijaisjärjestelyjen selkeyttäminen erityi-

sesti opetuspuolella. Vuosi 2024 koettiin haastavana, säästöt lisäsivät työmäärää ja kokemusta kuormittavuudesta. Työntekijät tuntevat tulleen kuulluksi, mutta palvelukeskusten välillä on eroja. Yhteistyö esihenkilöiden kanssa sujuu pääsääntöisesti hyvin ja työterveys on toiminut kohtuullisesti, tosin ajoittaista ruuhkautumista on esiintynyt.

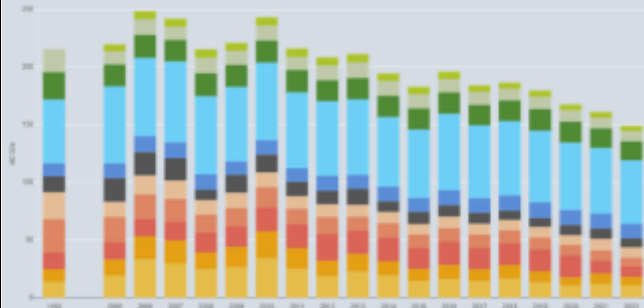
Henkilöstön pitovoimaa on vahvistettu mentorointiohjelmien avulla sekä tiiviillä yhteistyöllä oppilaitosten kanssa ja täydennyskoulutuksen avuin. Työyhteisön kehittämiseen ja työhyvinvointiin on panostettu osana henkilöstöstrategiaa. Kangasalan kaupunki pysyy myös digijassaan mukana ja digitalisaation edistämistä on viety eteenpäin digitiekartan hankkeilla ja tekoälyä on pilotoitu Microsoft Copilotin avulla. Lisäksi kaupunki osallistui tiedolla johtamisen Tiedi-hankkeeseen, mikä tukee strategista kehittämistä ja päätöksentekoa.

Kaiken kaikkiaan kaupunki on onnistunut henkilöstön työhyvinvoinnin kehittämisessä, rekrytointitoimien vahvistamisessa sekä osaamisen ja digitaalisten työvälineiden hyödyntämisessä.

7 ARVIOINTIHAVAINTOJEN JÄLKISEURANTA

Selvitykset tarkastuslautakunnan vuoden 2023 arviointikertomuksen kysymyksiin

Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset	Vastaus	Tarkastuslautakunnan arvio
Valtuusto on käsitellyt viisi muutostalousarviota tilikauden 2023 aikana. Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen, että talousarvioprosessissa kiinnitettäisiin huomiota tarkempaan budjetointiin, vältettäisiin liian optimistista budjetointia ja pyritäisiin ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia.		
Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka jatkossa kiinnitetään tarkempaa huomiota budjetointiin, vältetään liian optimistista budjetointia, joka aiheuttaa tarvetta lisätalousarvioille?	Vastaus: Havaittujen poikkeamien johdosta vuoden 2025 talousarvion palkkabudjetoinnin valmistelussa on tehty tiivistä yhteistyötä henkilöstö- ja talouspalveluiden sekä yksiköiden vastuhenkilöiden kanssa, erityisesti sivistyskeskuksen osalta. Budjetointiprosessia on kehitetty siten, että palvelujen ostojen sekä muiden kulujen on hyödynnetty aiempaa vahvemmin tilinpäätöstietoja talousarvioletietojen sijaan.	
Tarkastuslautakunta suosittelee, että talouden tasapainotuksen vaikutusten arviointia tehdään systemaattisesti talous- ja tuottavuusohjelman edetessä.		
Tarkastuslautakunta kysyy, millä toimenpiteillä vaikutusten arviointia aiotaan toteuttaa?	Vastaus: Jatkamme vaikutusten arviointia tavalla kuten aiemman talouden tasapainotusohjelman yhteydessä. Tasapainotustoimenpiteistä tehdään lyhyt vaikutusten arviointi. Tarvittaessa sitä voidaan syventää yksittäisten tasapainotustoimenpiteiden osalta.	
Tarkastuslautakunta kysyy, miten työllisyyspalvelu-uudistuksen osalta on valmistauduttu Kelan työmarkkinatuen kuntaosuuksien muutoksiin?	Vastaus: Tämän hetken arvio on, että kuntaosuudet tulevat nousemaan koska työmarkkinatuen määräytymisperusteet muuttuvat tiukemmiksi verrattuna aiempaan. Tämä johtaa kuntaosuuksien nousuun, joka huomioidaan talousarviovalmistelun yhteydessä. Uudistuksen tavoitteena on pyrkimys saattaa mahdollisimman nopeasti avoimille	

	työmarkkinoille ja vaikuttaa siten kunta-osuuksia madaltavasti.	
Tarkastuslautakunta suosittaa uusiutuvaan energiaan panostamisen lisäämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi aurinkosähkön tuotannon lisäämistä kaupungin kiinteistöillä, sekä kaupungin positiivista suhtautumista kaupungin alueelle suunniteltuihin uusiutuvan energian hankkeisiin.		
Tarkastuslautakunta kysyy, miltä nykyinen suunnitelma näyttäytyy suhteessa HINKU-tavoitteeseen? Millaisia lisätoimenpiteitä vaatii HINKU-tavoitteeseen aikataulussa pääseminen?	Vastaus: Kangasalan kaupungin päästöjen kehitys Hinkulaskennan periaatteiden mukaisesti 1990-2022. https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/#fi_kunta211 Energiankulutuksen päästöt, joihin kaupungin toimenpiteillä on suurempi vaikutus (pylvään alaosan kelta-oranssi alue) 2007-2022 ovat vähentyneet 57% (asukaskohtaiset päästöt 62,4%). Hinku-tavoitteiden päästövähennystaso ollaan nykykehityksellä saavuttamassa. Kaupungin kiinteistöjen aurinkopaneelien vaikutus Hinku-tavoitteiden toteutumiseen on vähäinen. Niitä kuitenkin toteutetaan kustannustehokkaana tapana päästöjen vähentämiseen. Liikenteen, maatalouden ja jätteiden käsittelyn päästöt ovat vähentyneet selvästi vähemmän, mutta niiden osalta tavoitteiden saavuttaminen edellyttää myös valtion ja/tai EU-tason toimenpiteitä ja/tai laskentamenetelmien muutoksia. Kaavoitus tukee uusiutuvan energian investointeja kartoittamalla maakuntakaavan luomia mahdollisuuksia ja esim. tuottamalla energia-aiheisen vaihemaakuntakaavan lausuntoihin positiivisen kaupungin kannan uusiutuvan energian hankkeisiin.	

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunkilaisten mahdollisuutta siirtyä kestäväan ja hiilineutraaliin asumiseen edistetään helpottamalla uusiutuvien energianlähteiden (kuten maalämpö ja aurinkopaneelit) käyttöönottoon vaadittavaa lupaprosessia.		
Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka kaupunkilaisten siirtymistä kestäväan ja hiilineutraaliin asumiseen aiotaan edistää?	Vastaus: - Nykyistä rakennusjärjestystä on päivitetty siten, että rakennuksen katolle asennettavat aurinkopaneelit ja -keräimet eivät vaadi enää lupaa. - Uuteen rakentamislain mukaiseen rakennusjärjestykseen suunnitellaan määräyksiä, joilla ohjataan uudisrakentamisen hiilineutraaliutta ja kestävää kehitystä, kuten rakennuksen elinkaari ja energiasuunnitelmat. - Rakennusvalvonta neuvoo ja opastaa erilaisissa tilaisuuksissa mm. lämmitysjärjestelmien vaihtamisessa ja tiedottaa mm. valtiolta haettavista avustuksista öljy- ja kaasulämmityksen vaihtamiseen. - Pirkanmaan jätehuollon palvelutason määrittelyllä, joka tehdään yhteistyössä alueellisen jätehuoltoviranomaisen ja kuntien kanssa. Jätehuollon palvelut järjestetään ja niitä kehitetään siten, että toiminnalla tuetaan jätelainsäädännön vaatiman, vähintään 55 %:n kierrätysasteen saavuttamista vuoteen 2025 mennessä. Tätä tuetaan tehostamalla hyötyjätteiden keräystä, parantamalla palveluja ja lisäämällä olemassa olevien palveluiden käyttöastetta.	
Tarkastuslautakunta suosittelee tarkastelemaan, löytyykö kaupungin mailta muitakin vastaavia metsitykseen soveltuvia kohteita.		
Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka paljon mahdollisia kohteita lukumääräisesti ja pinta-alaltaan on löydetty?	Vastaus: Nyt kohteita on kaksi, 5 -10 hehtaaria riippuen kaavoituksen ulottumisesta osalle alueita. Uusien metsitykseen sopivien kohteiden määrään vaikuttaa alueiden jatkokäyttö, esim. kaavoituksen myötä muodostuva rakentaminen, sekä maanhankinnassa tulevat mahdolliset uudet kohteet.	

8 JOHTOPÄÄTÖKSET, KYSYMYKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET

Tässä arviointiraportissa on esitetty tarkastuslautakunnan tekemiä havaintoja ja niiden pohjalta laadittuja johtopäätöksiä, kysymyksiä ja toimenpidesuosituksia. Tähän lukuun on koottu yhteenveto tarkastuslautakunnan esittämistä kysymyksistä.

Selvitykset tarkastuslautakunnan vuoden 2024 arviointikertomuksen kysymyksiin

Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset	Vastine
Tarkastuslautakunta kysyy, miten ja millä toimenpiteillä budjetoinnin haasteisiin jatkossa pystytään puuttumaan? Miten talouden muutoksia voitaisiin saada aikaisemmin valtuuston tietoon?	
Kangasalan laajan hyvinvointikertomuksen sekä HYTE-indikaattoreiden osalta nousi seuraavat kehittämiskohdet ja suositukset arviointikertomukseen. Mielenterveyden tukemisen osalta on selkeä tarve vahvistaa matkailun kynnyksen mielenterveyspalveluja. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta suositellaan lisäämään; koululiikuntaa tulisi kehittää ja perheliikunnan eri muotoja tukea. Ikääntyneiden turvallisuuden osalta erityisesti kaatumisten ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä tulee vahvistaa. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuuksia pitäisi parantaa. Kuntalaisten osallistamista palveluiden kehittämiseen voisi ideoida lisää ja pohtia erilaisia kanavia sen toteuttamiseksi. Tarkastuslautakunta kysyy, miten kappaleessa 4.5. mainittuja kehittämiskohteita tullaan edistämään?	

Nuorten alle 30-vuotiaiden työttömien määrää ei ole saatavilla. Tarkastuslautakunta kysyy, miksi tilastointia on muutettu aikaisemmasta alle 25-vuotiaiden työttömien määrästä?	
Työmarkkinatuen Kelan maksuosuus oli vuonna 2024 1 726 372 €. Tarkastuslautakunta kysyy, miten ja millaisin keinoin kannustemaksujen kasvua hillitään Kangasalla?	
Tilintarkastuksen yhteydessä tietojärjestelmien hallinnan arvioinnissa löydettiin useampi korjausta vaativa havainto ja kehityskohde, liittyen mm. jatkuvuussuunnitteluun ja käyttöoikeuksien hallintaan. Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupungin tietojärjestelmäkokonaisuudelle teetetäisiin erillinen, kattavampi auditointi ulkopuolisen hyväksytyn auditointilaitoksen toimesta.	
Tarkastuslautakunta kysyy, miten talous- ja tuottavuusohjelma on vaikuttanut • kaupungin julkisuuskuvaan • lakisäätelien palvelujen toteuttamiseen • henkilöstön hyvinvointiin • työnantajamielikuvaan • veto- ja pitovoimaan • strategisten tavoitteiden saavuttamiseen • HYTE-kertoimen indikaattoreihin	
Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka kustannukset uimahallin vaurioiden korjaamisesta jakautuvat?	

Tarkastuslautakunta suosittaa, että konserniohjetta päivitetäisiin säännöllisesti toiminta- ja rahoitusympäristön muuttuessa, huomioiden toimialojen erilaisuuden. Tarkastuslautakunta kysyy, miten omistajaohjaus mukautuu toiminta- ja rahoitusympäristön muutoksiin?	
--	--

9 ALLEKIRJOITUKSET JA ESITYS VALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2024 valtuuston käsiteltäväksi. Tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa julkituoduista havainnoista, johtopäätöksistä ja suosituksista vastaukset kaupunginhallitukselta ennen talousarvion käsittelyä. Kaupunginhallituksen käsittelyn jälkeen vastaukset tulee toimittaa tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle.

Kangasalla 6. päivänä toukokuuta 2025

Sina Isokallio
puheenjohtaja

Jorma Malm
varapuheenjohtaja

Sami Airola
jäsen

Mikko Hakala
jäsen

Tero Kivimäki
jäsen

Tommi Rönö
jäsen

Eveliina Seppi
jäsen